

Motion till riksdagen 2016/17:3287

av **Andreas Norlén m.fl. (M, C, L, KD)**

Utvecklat arbete mot våldsbejakande extremism

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kommunernas kunskap om förebyggande arbete och om hur kommunerna bör arbeta med återvändare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över offentlighets- och sekretesslagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utarbeta en strategi för att säkerställa att statliga eller kommunala medel inte tilldelas verksamheter eller åtgärder som riskerar att direkt eller indirekt stödja radikaliserings-, våldsbejakande extremism eller terrorism, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avhopparverksamheter för personer som vill lämna våldsbejakande, extremistiska grupper, samtidigt som lagföring prioriteras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sprida avhoppares erfarenheter och kunskaper, särskilt bland ungdomar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anhöriga och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera arbete inom kriminalvården för att upptäcka och motverka radikaliserings- på anstalterna och inom frivården, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att trossamfund, som står bakom demokratins principer och principerna om mänskliga fri- och rättigheter, bör ingå i det förebyggande arbetet genom en förbättrad dialog mellan staten, kommuner och samfund, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om så kallade ensamagerande gärningsmän (terrorister som är ”ensamvargar”) och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad närvaro av statliga myndigheter i utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett värderingsbaserat arbete mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck samt alla former av rasism inklusive antisemitism, islamofobi, afrofobi och antiziganism, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Inledning

Sverige är ett fritt, öppet och demokratiskt samhälle, som är byggt på grundläggande värden som demokrati, rättsstat, individens frihet och ömsesidig respekt och tolerans gentemot personer med andra uppfattningar och övertygelser. Men det finns krafter som utmanar öppenheten och trotsar demokratin spelregler.

I politiken mot det som kallas våldsbejakande extremism ryms åtgärder som riktar sig mot de tre våldsinriktade, extremistiska miljöer som anses finnas i Sverige för närvarande: den vänsterextrema miljön, den högerextrema miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön. Det är dock viktigt att betona att det finns stora skillnader mellan dessa tre miljöer. Det främsta terroristhotet i Sverige i dag kommer från aktörer inspirerade av Isil/Daesh, al-Qaida eller närbesläktade organisationers ideologier.

Självfallet måste även vänsterextremism och högerextremism motverkas. Att den våldsamma högerextremismen är ett konkret hot i Sverige visas av att högerextremister bär ansvar för ett antal mord begångna i vårt land under de senaste 25 åren. Nordens värste massmördare i fredstid, Anders Behring Breivik, drevs också av högerextrema åsikter. Även vänsterextrema grupper har gjort sig skyldiga till olika våldsdåd. Med detta i beaktande är det dock angeläget att vara tydlig med att den största utmaningen i dagsläget utgörs av den militanta islamismen.

Säkerhetspolisen skriver (<http://www.sakerhetspolisen.se/kontraterrorism/hot-och-hotbild.html>):

De pågående konflikterna i Mellanöstern var under 2015 den i särklass mest drivande faktorn bakom terrorismen. Ett exceptionellt högt antal svenskar har anslutit sig till sunniextremistiska terroristgrupper verksamma i Syrien och Irak.

Att ansluta sig till en terroristgrupp är allvarligt då personens förmåga och avsikt att utföra terroristattentat kan öka. De flesta som reser är unga män, men under 2015 har antalet kvinnor och barn som rest ökat. Personer som ansluter sig till terroristgrupper kan inspirera andra att ansluta sig eller begå terroristbrott i Sverige. Internet är i denna bemärkelse en betydelsefull kontaktyta och inspirationskälla. Ju fler kontakter som knyts i terrorismsyfte i Sverige och utomlands desto fler fall och svårupptäckta aktörer kommer Säkerhetspolisen ha att göra med.

De konflikter som driver terrorismen kommer inte att lösas i närtid. Därför kommer terrorismen inte att minska i världen och detta påverkar naturligtvis hotbilden i Sverige. Personer som ansluter sig till terroristgrupper i andra länder är ofta oerfarna och har ett begränsat kontaktnät och extremistiskt umgänge. De återvänder med stridserfarenhet, upphöjd status och ett brett internationellt kontaktnät. I Sverige skapas nya kontaktytor med mer dynamiska konstellationer av aktörer som följd. Detta innebär expanderande och mer sammanlänkade nätverk med internationell räckvidd.

En ökad radikaliserings utmanar tryggheten i vårt samhälle. Våldsyttningar måste mötas med lagens fulla kraft men radikaliserings måste också bekämpas med ett omfattande förebyggande arbete. Det lokala arbetet med förebyggande och förhindrande insatser är

av stor betydelse. Särskilt måste arbetet med unga prioriteras. De unga som är på väg att bli radikaliserade ska upptäckas innan skolbänken står tom och det innebär att myndigheter på alla nivåer behöver vässa sitt arbete. Vi behöver öka kunskapen och förbättra våra tillvägagångssätt för att motverka den negativa utvecklingen. Konkreta insatser behövs här och nu, samtidigt som det långsiktiga arbetet för att förebygga, försvåra och förhindra terrorism och radikalisering måste förbättras.

Vi välkomnar de initiativ som tagits genom regeringens skrivelse från hösten 2015 om åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism. Vi värdesätter också att en ny nationell samordnare mot våldsbejakande extremism har utsetts och att samordnarens uppdrag har kompletterats. Vi menar dock fortsatt att än mer behöver göras.

Utanförskap

En del i arbetet för att motverka våldsbejakande extremism och radikalisering handlar om att skapa ett inkluderande och väl sammanhållet samhälle. Goda möjligheter till jobb och egen försörjning samt trygga miljöer där människor möts och lär känna varandra över olika typer av upplevda barriärer är viktiga förutsättningar för att bygga ett sådant samhälle. Jobbcoachning, aktiviteter för unga, kvartersinitiativ och annan liknande verksamhet ger kontaktytor där man förstärker den lokala gemenskapen, vilket i sin tur bland annat ökar viljan att delge information om extremism och brottslighet. Idag brister ofta tilliten mellan medborgare och myndigheter i utanförskapsområden, vilket behöver åtgärdas.

Politiken bör särskilt verka för att bryta det nya utanförskap som drabbar unga och utrikes födda extra hårt.

Alla som bor här ska på goda grunder uppleva att Sverige är för dem, att Sverige är ett land där de har en möjlighet att komma till sin rätt, att växa och utvecklas och att leva ett gott liv. Samtidigt är det en grov och missvisande förenkling att förklara extremism och terrorism med att personerna i fråga lever under knappa ekonomiska förhållanden. De flesta som lever i utanförskap blir varken extremister eller terrorister, och många extremister och terrorister är inte socialt utsatta.

Säkerhetspolisen skriver

(<http://www.sakerhetspolisen.se/kontraterrorism/valdsbejakande-extremism.html>):

Generellt beror våldsfrämjande radikalisering på tre grundläggande komponenter. Det finns upplevda orättvisor eller kränkningar, vilka kan ha en reell grund. Det finns också en våldsförespråkande ideologi som pekar på orättvisor, förklarar deras orsak och vad som bör göras för att åtgärda orättvisorna. Slutligen krävs också ett socialt sammanhang där ideologin internaliseras. Dessa tre komponenter kombineras på unika sätt hos individer och har varierande betydelse. Vissa personer går med i våldsfrämjande grupper utifrån sökande efter spänning och gemenskap, andra är mer ideologiskt intresserade och vissa hamnar i våldsfrämjande grupper eftersom flera i deras familj eller sociala närmiljö redan är våldsfrämjande. /.../ Radikalisering sker ofta via sociala kontakter, men även genom föreläsningar och propaganda. Mycket av detta sker i dag via sociala medier och andra delar av internet. Ideologins betydelse varierar mellan individer, den kan inspirera till och stärka avsikten att delta i terrorism, men den kan även fungera som legitimering av ett våldsamt beteende som till stor del har andra orsaker.

För att bryta utanförskapet krävs omfattande reformer som syftar till bland annat att öka drivkrafterna att gå från bidrag till arbete, öka förutsättningarna för nya jobb – särskilt

enklare jobb – att växa fram och förbättra skolresultaten i skolor i utsatta områden. Våra partier tar upp dessa viktiga frågor i andra motioner.

Kunskap på kommunal nivå

Att människor radikaliseras och rekryteras till terrororganisationer är ett problem som kommunerna måste arbeta med. Det behövs mer kunskap för att kunna arbeta förebyggande. I dag saknar kommunerna ofta verktyg för att upptäcka radikaliserings och rekrytering till terrororganisationer. På initiativ av den nationella samordnaren arbetar en hel del kommuner med att ta fram handlingsplaner mot våldsbejakande extremism, men arbetet går för långsamt. Den nationella samordnaren har genomfört utbildningssatsningar, men kunskapsbristerna på kommunal nivå när det gäller hur problemet ska motverkas är fortsatt stora. Det krävs ett grundläggande arbete med att utveckla metoder för hur till exempel kommuner och skolor i ett tidigt skede ska kunna upptäcka ungdomar som riskerar att radikaliseras, och bred spridning av dessa metoder. Kommunerna behöver också mer kunskap om hur ärenden som rör dessa individer bör handläggas.

Det bör vara ett statligt ansvar att upprätta informations- och utbildningsmaterial som distribueras till kommunerna för att öka deras kunskap om förebyggande arbete, de ideologiska utgångspunkterna för våldsbejakande islamistiska ideologier, hur kommunerna bör arbeta med återvändare och hur individärenden bör handläggas. Staten behöver också ta initiativ till fler och bredare utbildningar, även webbaserade, i dessa ämnen. En åsikt vi mött är att det finns relativt god kunskap om högerextrema och vänsterextrema ideologier, men att kunskapen om våldsbejakande islamism är betydligt svagare. Därmed får till exempel lärare och andra som möter ungdomar svårt att ta diskussionen med förespråkare för våldsbejakande islamistiska ideologier.

Informationsutbyte

Ett huvudspår i den nationella handlingsplanen mot våldsbejakande extremism som överlämnades till regeringen i somras gäller informationsutbytet mellan ansvariga myndigheter och kommunerna. I syfte att förebygga och förhindra att personer radikaliseras efterlyste den tillförordnande samordnaren mer informationsutbyte, men stannade vid att detta skulle ske inom ramen för befintlig lagstiftning.

Problemet är att offentlighets- och sekretesslagen i praktiken inte medger att kommunerna får tillgång till uppgifter från polisen och Säkerhetspolisen som kommunerna behöver för att framgångsrikt motarbeta att människor ansluter sig till våldsbejakande extremism.

Från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har påpekats att på grund av sekretess får kommunerna inte ta del av polisiär underrättelseinformation om till exempel att en viss person från kommunen har varit i Syrien och stridit, eller om våldsbejakande nätverk har etablerat sig i kommunen. Kommunerna får enligt SKL inte heller in så kallade orosanmälningar från Säkerhetspolisen i tillräckligt hög grad, trots att alla myndigheter har skyldighet att anmäla till socialtjänsten, om de får kännedom om att barn far illa. Polisen har å sin sida bekräftat att stränga sekretesskrav förhindrar kommunernas socialtjänster att informera Säkerhetspolisen om personer över 21 år som

kan vara på väg att radikaliseras, men där det inte föreligger en konkret misstanke. De nämnda svårigheterna hör samman med att generalklausulen i 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen inte medger att sekretessbelagda uppgifter lämnas från en myndighet till en annan, såvida det inte är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Om uppgiften omfattas av socialtjänstsekretess får sekretessen över huvud taget inte brytas.

Sekretessskyddet är och ska vara starkt för den enskildes integritet. Sekretesslätnader till nackdel för den enskilde är inget som får göras lättvindigt. Å andra sidan är det angeläget för samhällets arbete mot våldsbejakande extremism att kommunerna och polisen kan samarbeta på bästa möjliga sätt. Ytterst handlar det om att vi måste kunna skydda och försvara vår demokrati och de grundläggande värden och principer som Sverige står för. Menar vi allvar med att kommunerna och ansvariga myndigheter ska kunna motarbeta att människor radikaliseras bör vi också vara beredda att pröva hur samarbetet mellan kommunerna och polisen kan göras smidigare. I syfte att förebygga och förhindra att personer radikaliseras är det därför angeläget att tillämpliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen ses över.

Användningen av statliga och kommunala medel

För att få olika former av bidrag och andra stöd som finansieras med skattebetalarnas pengar måste krävas att man står bakom grundläggande principer för ett demokratiskt samhälle, inklusive de mänskliga rättigheterna. Det framstår som helt orimligt att med skattemedel finansiera organisationer och samfund som arbetar för att undergräva vårt demokratiska statskick och de värden det bygger på, oavsett om organisationerna och samfunden är uttryckligt våldsbejakande eller inte.

I början av 2016 tillkännagav riksdagen, på förslag av allianspartierna i KU, för regeringen att staten bör bistå kommunerna med metoder och redskap för att identifiera samfund och organisationer som förespråkar eller på annat sätt stödjer olika former av våldsbejakande extremism och som därmed inte bör kunna uppbära stöd från det allmänna. Vår uppfattning är dock att detta inte kommer att räcka.

Kultur- och demokratiministern meddelade på DN Debatt den 1 juni 2016 att regeringen inlett ett arbete med att se över bland annat myndigheternas rutiner för bidragsgivning med avseende på till exempel hur myndigheterna prövar om bidragsmottagande organisationer verkar i enlighet med demokratins idéer. Vidare fick den 30 juni 2016 en särskild utredare regeringens uppdrag att se över stödet till trossamfunden. Det är bra att regeringen har sett problemet, men regeringens åtgärder och aviserade åtgärder framstår som otillräckliga, bland annat eftersom de enbart verkar ta sikte på den statliga bidragsgivningen.

En prövning av om en viss organisation står bakom grundläggande, demokratiska principer eller inte kan ofta inte enbart göras i relation till exempelvis formuleringar i organisationens stadga. Det avgörande måste vara vilken verksamhet organisationen faktiskt bedriver. Ibland kan det vara motiverat att anlita extern expertis för att göra denna prövning.

För att få både statliga myndigheter och kommuner att agera enhetligt och genomtänkt framstår en nationell strategi som den bästa vägen framåt. Vår uppfattning är därför att regeringen bör utarbeta en strategi för att säkerställa att statliga eller

kommunala medel inte tilldelas verksamheter eller åtgärder som riskerar att direkt eller indirekt stödja radikaliserings, våldsbejakande extremism eller terrorism.

Avhopparverksamhet

För att fånga upp människor som vill lämna våldsbejakande, extremistiska grupper krävs avhopparverksamheter som inkluderar avprogrammering, dit de som vill hoppa av kan vända sig. Att stöd för denna typ av verksamheter har inrättats är därför bra.

Utgångspunkten för verklig rehabilitering tillbaka till ett laglydigt liv är dock att den enskilde tar ansvar för de brott som han eller hon har begått. Lagföring måste därför prioriteras, även när en person säger sig vilja lämna sitt tidigare liv bakom sig. Att någon vill hoppa av från Isil/Daish eller någon annan extremistgrupp får aldrig medföra att ansträngningarna blir mindre att utreda de eventuella brott som han eller hon har begått. Polis och åklagare måste göra allt som står i deras makt för att klarlägga om den blivande avhopparen har begått brott i Sverige eller utomlands.

Vid sidan av att avhoppare kan ha begått brott finns återvändare från strider utomlands som fortfarande förespråkar våldsbejakande ideologier och som misstänks ha begått grova brott utomlands, men inte kan åtalas till följd av bristande bevisning. Myndigheter och kommuner får inte uppfattas som naiva och det får aldrig vara så att personer av detta slag ges en mer förmånlig behandling än andra när det gäller till exempel tillgång till bostäder och arbetsmarknadsåtgärder. Det sänder destruktiva signaler och skapar farliga drivkrafter, om sådana personer särbehandlas positivt av myndigheterna utifrån missriktade, sociala omsorgshänsyn.

Det är viktigt att använda avhoppares erfarenheter i det förebyggande arbetet. Deras kunskap om livet i extremistiska kretsar och de skäl som till slut fick dem att bryta med det livet kan avskräcka andra från att ansluta sig eller uppmuntra andra att själva lämna en destruktiv miljö. Det finns en risk att återvändare från kriget i Syrien, som fortfarande sympatiserar med Isil/Daishs ideologi, blir ett slags förebilder för en del ungdomar. Det är därför särskilt angeläget att sprida berättelser från personer som hoppat av från Isil/Daish till följd av att de tagit avstånd från våldsbejakande islamism och allt det i verkligheten innebär av brutala övergrepp.

Anhöriga

Det är viktigt att arbetet mot radikaliserings har ett tydligt anhörigperspektiv. När en person är på väg att radikaliseras till våldsbejakande extremism är de anhörigas roll ofta central. Föräldrar, syskon, pojk- eller flickvänner eller andra närstående behöver veta var de kan höra av sig för att få hjälp eller för att uttrycka sin oro kring en person. För att motivera personen att avbryta en process i riktning mot våldsutövning spelar anhöriga i många fall en avgörande roll.

Det finns dock även situationer där anhöriga aktivt stödjer en persons radikaliserings, underlättar för personen att ansluta sig till våldsutövande grupper och tar personens våldsutövning i försvar. När en persons familj sluter upp bakom våldsutövningen blir de anhöriga en del av utmaningen. Också detta behöver beaktas i arbetet mot radikaliserings.

En viktig satsning som genomförts på regeringens uppdrag av den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism är inrättandet av den nationella stödtelefonen. Dit ska anhöriga och andra, som är oroliga för att en närstående är på väg att radikaliseras eller rentav resa iväg på en terrorkrigsresa, kunna ringa för att få stöd och vägledning. Stödtelefonen verkar dock inte fungera tillfredsställande. Den är bara bemannad dagtid fram till klockan 15, få ringer och återkommande tekniska problem har förekommit, framgår av en artikel i Svenska Dagbladet.

En nationell stödtelefon kan spela en roll i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, men då måste den fungera. Eftersom den inrättats på regeringens uppdrag är det regeringens ansvar att säkerställa att den nationella samordnaren genomfört uppdraget på ett godtagbart sätt och vidta åtgärder om så inte är fallet. Medierapporteringen tyder på att regeringen skyndsamt bör göra en sådan uppföljning. För att den ska bli mer använd krävs sannolikt till exempel att mer information om den sprids brett och på olika språk.

Kriminalvården

Det finns internationellt ett antal exempel på att personer som begått islamistiskt motiverade terrordåd med stor sannolikhet har radikaliserats i fängelsemiljö, i samband med att de avtjänat straff för ”vanlig” brottslighet. De som i januari 2015 genomförde terrorattacken mot tidningen Charlie Hebdo och en judisk affär hade nyligen avtjänat straff för våldsbrott som inte var politiskt motiverade. Detsamma gäller mannen som samma år genomförde attentatet mot Lars Vilks och synagogan i Köpenhamn. Ett annat exempel är mannen som vid flera attacker 2012 mördade totalt sju personer – franska soldater och judiska civilpersoner – i Toulouse med omgivningar. Han hade tidigare dömts till fängelse för narkotikabrott och stölder.

Det här visar att det är mycket viktigt att Kriminalvården bedriver ett aktivt arbete för att motverka radikalisering av personer som är intagna på anstalt eller hanteras inom frivården.

Kriminalvården presenterade i maj 2016 rapporten Våldsbejakande extremism i Kriminalvården – Redovisning av regeringens uppdrag att kartlägga metoder och arbetssätt för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism i Kriminalvården. Där redovisas bland annat nuvarande arbetssätt och metoder för att motverka radikalisering, deltagande i internationell samverkan och förslag till fortsatt arbete. Rapporten visar att det pågår ett arbete, men också att mycket återstår att göra. Vidare konstateras att det inte finns någon forskning specifikt på förekomst av radikalisering och våldsbejakande extremism i svensk kriminalvård. Det framstår alltså som angeläget att sådan forskning kommer till stånd.

Av rapporten framgår vidare (sid. 17 f.) att det internationellt har utarbetats riskbedömningsinstrument, för att det ska bli lättare att identifiera risk för radikalisering och extremistiskt våld hos enskilda individer. Kriminalvården i Sverige har tagit fram en arbetsmodell som syftar till att kunna identifiera riskklienter (sid. 23). Riskbedömningsinstrument har visat sig vara ett viktigt stöd i arbetet vid bedömning av risk för annan brottslighet (till exempel våld i nära relationer och hedersrelaterat våld). Det framstår därför som angeläget att Kriminalvården bedriver ett fortsatt utvecklingsarbete på detta område och noga överväger om det finns behov av att utarbeta riskbedömningsinstrument och vilka risker som i så fall ska identifieras.

Det räcker inte att enbart identifiera personer som löper risk att radikaliseras. Man bör även utarbeta vetenskapligt validerade motåtgärder som ska sättas in, när man identifierat en individ som kan vara sårbar för radikaliseringsförsök, eller som är inne i en radikaliseringsprocess.

Kriminalvården skriver också (bland annat på sid. 15 f.) om trosföreträdares roll i arbetet mot radikalisering och extremism. Det är viktigt att varje religiös företrädare som Kriminalvården samarbetar med granskas noga i förväg och med hjälp av expertis som inte är knuten till det ifrågakvarande samfundet. Kriminalvården nämner i rapporten (sid. 35) referenstagning, men det räcker sannolikt inte.

Det är angeläget att regeringen är pådrivande och säkerställer att Kriminalvården genomför arbete med denna inriktning.

Trossamfund

Det är uppenbart att de vuxna som har mycket kontakt med barn och ungdomar inom exempelvis skola, socialtjänst och religiösa samfund har en extra viktig roll när det gäller att upptäcka och avbryta en pågående radikalisering. Flera av de uppdrag som berörs i regeringens skrivelse från 2015 handlar om hur radikalisering kan upptäckas på ett tidigt stadium. Detta arbete är angeläget och bör ha hög prioritet. I det förebyggande arbetet bör trossamfund inkluderas i diskussionerna om problemen med radikalisering. Både staten och kommunerna bör utöka dialogen med trossamfund för att skapa ett förbättrat samarbete, ökat förtroende och en närmare kontakt.

Samtidigt är det viktigt att både staten och kommunerna noga säkerställer att de trossamfund man etablerar kontakt med verkligen står bakom demokratins principer och principerna om mänskliga fri- och rättigheter. I Köpenhamn har ett antal trossamfund skrivit under en demokratisk ”charter”, där de förbinder sig att arbeta utifrån denna värdegrund. På olika håll i Sverige har uppmärksammats att vissa religiösa företrädare och organisationer står för antidemokratiska värderingar och inte tar avstånd från våldsbejakande extremism. De är en del av problemet, inte av lösningen, och det är mycket viktigt att de inte av svenska myndigheter upphöjs till företrädare för sina trosfränder i en viss kommun eller i Sverige i allmänhet.

Som nämnts tillkännagav riksdagen i början av 2016, på förslag av allianspartierna i KU, för regeringen att staten bör bistå kommunerna med metoder och redskap för att identifiera samfund och organisationer som förespråkar eller på annat sätt stödjer olika former av våldsbejakande extremism och som därmed inte bör kunna uppbära stöd från det allmänna. Sådana metoder och redskap bör utformas så att de även kan användas av kommunerna för att identifiera trossamfund och företrädare för trossamfund som bör respektive inte bör inkluderas i dialogen om problemen med radikalisering och extremism.

Ensamagerande gärningsmän (”ensamvargar”)

Indikatorer och förvarningssystem på radikalisering och terrorism till trots finns det inga sådana som fullständigt kan garantera att larmklockorna ringer i tid för att förhindra ett terroråd. Särskilt svårt är det i fall med ensamagerande gärningsmän som skriker till verket på eget initiativ och i synnerhet med dem som innan genomförandet av dådet helt

passerat under både omgivningens och underrättelsetjänsternas radar. Problemet berörs i regeringens skrivelser om åtgärder för att göra det svenska samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism respektive den svenska strategin mot terrorism, men helt kortfattat (skr. 2014/15:144 resp. 146).

Vi menar därför att problematiken kring självradikalisering och därmed i förlängningen ensamagerande terrorister tydligare bör inkluderas i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Bland annat behöver de aktörer som arbetar med förebyggande insatser mer kunskap om mekanismerna bakom självradikalisering och varningstecken som kan iakttas hos självradikaliserade personer. Det behövs också mer forskning om självradikalisering för att bredda och fördjupa förståelsen för drivkrafter och varningssignaler.

Värderingsbaserat arbete mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck samt alla former av rasism, inklusive antisemitism, islamofobi, afrofobi och antiziganism

Under 2016 har en intensiv debatt pågått om vårt samhälles grundläggande värderingar och att dessa värderingar utmanas, särskilt i en del utsatta förorter och stadsdelar. I vårt land får kvinnor i förortsområden sin frihet inskränkt och beskuren av män och kvinnor som åberopar religiösa eller kulturella regler och sedvänjor som förevändning för att hindra dem att ta plats i det offentliga rummet. Hedersrelaterat våld och förtryck, kvinnlig könsstympning, oskuldskontroll, trakasserier av hbtq-personer och tvångsgifte är andra uttryck för denna typ av värderingar.

Det är oacceptabelt att människor förnekas rätten att själva välja hur de vill leva sina liv. Det är uppenbart att det svenska samhället måste motarbeta denna typ av värderingar på ett mycket mer aktivt sätt än vad som hittills har skett, och samtidigt främja sådana grundläggande värderingar och utgångspunkter som vårt samhälle vilar på, till exempel jämställdhet mellan könen, alla människors rätt att forma sitt liv, hbtq-personers rätt att leva i trygghet och kvinnors – och mäns – rätt att själva välja livspartner.

Att arbeta för att den värdegrund som bär upp demokratin, inklusive de mänskliga rättigheterna, ska bli mer förankrad hos fler bör vara en viktig del av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Den som inte är redo att stå upp för andras frihet, utan som tvärtom vill påtvinga andra ett visst sätt att leva, uppvisar liten förståelse för demokratin väsen. Förekomsten av antidemokratiska och förtryckande värderingar innebär därmed att det finns en grogrund för islamistisk radikaliserings och därmed för rekrytering till IS och andra terrororganisationer. (För tydlighets skull bör påpekas att företeelser som hedersrelaterat våld och förtryck, könsstympning och tvångsäktenskap förekommer i olika grupperingar med olika religiös tillhörighet, och de måste självklart motarbetas oavsett var de förekommer.)

Härutöver krävs givetvis polisiära insatser mot dem som begår brott i hederns namn, tvingar andra till äktenskap, utför eller främjar könsstympning eller gör sig skyldiga till andra brottsliga gärningar, men sådana kriminalpolitiska frågor behandlar våra partier i andra motioner.

I debatten anføres ibland att diskussionen om ”förtrycket i förorterna” tar fokus från arbetet mot rasism, till exempel islamofobi. Vi delar inte den uppfattningen. Det måste vara möjligt att diskutera flera frågor samtidigt. Vi anser inte heller att det faktum att värderingsproblem i utsatta områden lyfts fram innebär att rasistiska föreställningar underblåses. Tvärtom menar vi att de fri- och rättigheter som grundlagen och Europakonventionen garanterar – och som bland annat bygger på principen om alla människors lika värde oberoende av till exempel kön, etniskt ursprung och religiös tillhörighet – är till för alla, och att det är ett svek mot människor i utsatta områden att så inte är fallet idag.

Med detta sagt är det viktigt att framhålla att alla former av rasism – till exempel antisemitism, islamofobi, afrofofi och antiziganism – strider mot vårt samhälles grundläggande värderingar och måste motarbetas. En hel del arbete pågår redan, men det finns anledning att överväga ytterligare satsningar.

Vi vill också betona att det finns en dimension av rasism som inte har fått så stort utrymme i den svenska debatten: rasism mellan minoritetsgrupper. Ett par exempel: Våren 2016 hetsade en turkisk företrädare mot armenier under ett anförande i centrala Stockholm. Uppdrag Gransknings program i januari 2015 om judehatet i Malmö illustrerade att judar i Sverige utsätts för trakasserier av personer med rötterna i Mellanöstern, vid sidan av de möjligen mer välkända angreppen från höger- och vänsterextremister. Vi menar därför att staten behöver initiera riktade åtgärder för att motverka rasism i olika minoritetsgrupper, utöver det generella arbete mot rasism som riktar sig till hela befolkningen.

Andreas Norlén (M)

Per-Ingvar Johansson (C)

Tina Acketoft (L)

Tuве Skånberg (KD)